

FÉNYKÉPÉSZETI LAPOK.

HAVI KÖZLÖNY.

VI. évfolyam.

8. szám.

Kolozsvár. Augusztus. 1887.

SZERKESZTI ÉS KIADJA: VERESS FERENCZ.

A fényképészet aesthetikája.

Irta: Dr. Sárffy Aladár.

(Folytatás.)

VI.

A „szép“ a fényképészetben.

Az aesthetikusok szépnek közönségesen a tökéletest szokták tartani. Ha valamely tárgy, élő lény vagy művészi alkotás szemlélésekor úgy tapasztaljuk, hogy a szemlélt valami magában foglalja és magán hordja mindazon tulajdonságokat, melyek nélkül tökéletesnek semmit sem gondolhatunk, tehát oly jelényekkel bír, melyek az illető fogalom legtisztább megtestesülését tárják elénk: az a tárgy tökéletesnek mondható. Nem hiányzik itt semmi, fogyatkozásai nincsenek, a kellemes, a megnyerő és a harmonikus, rend, szabályosság és mérték, szóval minden olyan vonás mutatkozik rajta, mely az illető fogalom tökéletességéhez elengedhetetlen. Lehet szép egy jelenet, mely a csoportosítás szempontjából, a harmoniát tekintve nem esik kifogás alá. Látunk egy szép nőt, kiben egyesülve szemléljük a testi szépség minden vonását és külső, érzéki szempontból egészen tökéletesnek mondjuk. Így vélekedhetünk egy képről is, ha tapasztaljuk, hogy aesthetikai szempontból rajta semmi hiányt sem észlelünk, mert minden részletében tökéletesnek hisszük.

A tökéletességnek eme fogalma azonban nem csupán az érzéki világ szoros értelemben vett tárgyait illeti, hanem átvihető az értelmi világba is éppen úgy, mint az erkölcsibe. Ha valaki oly szellemi tulajdonokkal bír, melyek feljogosítanak arra, hogy szép tehetségűnek nevezzük, felfogásunk szerint egyesíti magában azokat a szellemi erőket, melyek az emberi tökéletesség nélkülözhetetlen feltételei. Lehet valaki egy specialis körben annyira képzett, hogy

azon a téren nevezhető csak tökéletesnek, és — ha csakugyan beszélhetünk az ember szellemi tökéletességéről — korlátoltságunkat latba vetve, legtöbbször csakis ily specialis körű tökéletességről, ilyen részleges szellemi szépségről szólhatunk, mert röghöz kötött gyarlóságunk universalis szellemi tökéletességet, illetve szépséget nem is enged meg. Az ily értelemben vett tökéletes, szellemileg szép ember éppen úgy egyesíti magában a fogalom jelényeit és kifogástalan vonásait, mint a hogy pl. egy tökéletesnek nevezett tájfénykép azokat a kellékeket, melyek nélkül a visszatükrözött tájképe tökéletesnek nem is mondható. A kettő között levő különbség csak az, hogy amott nem érzékelhető, csak munkáiból gyanítható szépségről szólhatunk, itt pedig érzékelhető vonások tárják elénk a szemlélhető szepet. A szellemi tökéletességet következtetjük amott a productumokból, itt pedig a fényképészeti alakítás szépségéből következtetve állítjuk, hogy a mester ebben a szakban, ezen a téren tökéletes tehetség. Ezek tehát kiegészítik egymást s egyikből a másikra lehet s néha kell is következtetnünk.

Nem éppen ezt mondhatjuk-e el az erkölcsi szépről, vagy tökéletesről is? Hisz ha valakinek tettei a tiszta erkölcsiség bélyegét mutatják, ha érzelmei nyilvánulataiban oly szépek, hogy azokat a belőlük folyó tettek nyomán minták, követendő példák gyanánt tekintjük, nem önkénytelenül lebben-e el ajkainkról a megjegyzés, hogy ez az ember erkölcsileg tökéletes? s nem szoktuk-e az erkölcsi tökéletesség eme complexumát úgy is jellemezni: szép lelkű? A szépség fogalma tehát azonos itt is a tökéletességével, mint a hogy föntebb is rámutattunk. Nagyon természetes, hogy az efféle egyéni szépségek, minők pl. a bámulatos szellemi erő, az erkölcsi és esetleg érzelmi nagyság: nem olvetetlenül állanak harmóniában a testi tökéletességgel is, mert a nem-szépnek nevezett lények is lehetnek bölcsék és erkölcsösek, a szépek pedig igen gyakran korlátolt felfogásúak és erkölestelenek.

Midőn azonban mi szépségről és ezzel párosulva tökéletességről beszélünk, soha sem szabad feledni, hogy itt lehető emberi tökéletességről van szó. Ideális, eszmei ember, ki egyesíti magában a testi szépségen kívül a kifogástalan erkölcsiséget és oly szellemi erővel, oly tehetségekkel bír, melyeknél tökéletesebbeket képzelni sem lehet: ezen a földön nem volt soha és nem is lesz! Korlátoltak és gyarlók vagyunk s ha egyik-másik téren kitűnünk is a sok közepszerű közül, azért a tökéletességtől éppen olyan messze állunk, mint egy retouche-álatlan fénykép a hibátlanak és tökéletesnek nevezett kész photographiai alkotástól. Nem lehetvén tökéletesek, műveink sem azok: ezért mondják, hogy nincsen emberi alkotás, melyen hibát ne fődözhetnénk föl s a melynél jobbat, szeb-

bet és tökéletesebbet ne lehetne képzelni. Ebből kifolyólag kénytelenek vagyunk nagyon sokat elengedni szigorú tökéletességi elveinkből is, midőn valamely tárgy fölött aesthetikai szempontból ítélni akarunk. Fogyatosításainktól sarkalva ösztönszerűleg elnézéssel kell lennünk az igazságos kritikánál, mert soha sem szabad feledni, hogy a művészi alkotás emberi munka, nem tökéletes lény tökéletlen productuma. Ily irányelvek szem előtt tartása daczára ha mégis beszélünk szépről, tökéletesről és ezt vizsgálva, benne gyönyörködünk, ennek oka abban rejlik, hogy az emberi természet ama kiirt-hatatlan törvényének hatalma alatt állunk, mely arra sarkal, hogy lehetőleg törekedjünk a tökéletességre. Minden széptani alkotásunkat az érzeki, értelmi és erkölcsi szépre való törekvés jellemzi s minél inkább sikerül közelebb jutni a művésznek az eszmei, az idealis, tehát tökéletesnek hitt világhoz: művét annál szebbnek és tökéletesebbnek nevezzük. Egy remek fénykép pl. magán hordja az érzeki szép vonásait, de viszont az értelmi tökéletesség is föllelhető rajta, mivel előállítójának szellemi tehetségeire engedi meg a következtetést, sőt az erkölcsi szépet sem feledjük szemlélésekor, mert az már vele jár a széppel, hogy pl. egy csinos férfi vagy nő fényképéről a tulajdonosnak erkölcsi tökéletességére is gondoljunk, habár ennek lételéről meggyőződést nem is szerezhetünk.

Ily alapelvek mellett nagyon természetes, hogy szép iparművészetünk körében is csak az lehet, a mi tökéletes. Vagyis más szavakkal: ha a fényképészeti alkotás körében mi szépet akarunk producálni, főtörekvésünk az legyen, hogy munkánk minden ízében közel álljon a tökéletesnek nevezett műremekhez. E tekintetben sem szabad felednünk, hogy mi első sorban utánzunk, utánozzuk a természetet alkotásaiban s ha maga a természeti tárgy vagy lény nem szép, nem tökéletes is, a róla készített másolat azzá válhatik, ha hűség dolgában megbízható s ha a kidolgozás maga is tökéletes vagy legalább is közel áll ehhez.

A tökéletesség aesthetikai fogalma elválaszthatatlan az idealistól, mert az eszmei alkotás, a hibátlan, eszményi alak az, melyre ráillik a tökéletes jelző. Ez az eszmei alkotás közelíti meg vagy legalább igyekszik megközelíteni a tökéletes, az ú. n. platói idea-t és a siker arányában nevezhető productuma is szépek. Természetes tehát, hogy a fényképészeten is az idealis alkotás milyenségétől függ az aesthetikai szépek nevezett vonás feltűnése és szemlélhetősége.

(Folyt. köv.)

A gelatine-emulsió-eljárás műkedvelők részére.

(Többek nyomán).

(Folytatás.)

Tájkép-negativaink levegőjébe fellegeket végül reprodukálási úton is re-touche-álhatunk és pedig ez idő szerint kétféleképpen; melyekhez azonban különbözőleg alakult szép fellegekről külön készült negativ-képekre van szükségünk. Ezeket, ha készen nem akarnánk hozatni, röviden előadva így állítjuk elő: 100 ccm. aethersulphuricusban 5 gramm sárga viaszt oldunk föl, s az emulsióval való behúzásra már jól megtakarított üveglapra 3—4 cseppel adván, tiszta lenronggyal addig dörögöljük el egyenletesen, míg a viasznak semmi nyoma sem látszik a lapon. Ily módon kezelt lapokat tetszés szerinti mennyiségben tarthatunk pormentes helyen, hol idővel nem hogy elromlanának, hanem inkább még javúlnak. Az ily lapokat azonban, mielőtt emulsióval behoznánk, széleiket $\frac{3}{4}$ cm. szélesen tiszta benzinben oldott kautsuk sűrű oldatába mártott ecsettel kenjük be azért, hogy a rá huzott emulsió-réteg kiszáradása után a lapról, mielőtt rá képet készítenék föl ne válhasson. Ilyféle emulsiós száraz lapokat is gyárilag készítenek, s akármely bizományostól is megrendelheti az amateur, de mint eddig, úgy most és mindig azt tanácsoljuk, hogy az emulsiós lapokat legjobb, ha az amateur készíti magának, nemcsak azért, mivel maga készítvén tulajdonságát legjobban ismerheti, hanem mert félannyiba sem kerül, mint a mennyiért akármely gyárból készen vásárolna, s ezek mellett — a mi földolog — nem fél, hanem mert a lapokat is maga készíti: egész munkát végez s ez öntudatának nem csekély megnyugvására szolgálhat.

Ilyféle lapokra veszszük le a különbözőleg és szépen alakult fellegeket és pedig a nap különböző időszakában: korán reggel; 8—11 óra között; délben; délután 2—4 óra között s mindjárt a nap lemenésével. Miután a levételeket akármilyféle fejlesztővel is idéztük elő, s a rendes módon jól kimosván megszáradtak: benzinben oldott hig kautsukkal huzzuk be s ennek gyors kiszáradásával 6 : 100 aranyú tiszta gelatine vizes oldattal, melybe előbb 2 ccm. glycerint vegyítünk, húzzuk be egyenkint s megkeményedésre vizirányosan helyezett márvány- vagy tükörüveglapra teszszük; s ezután végleges kiszáradásra akár léghuzamos szekrénybe, akár pedig a szabadba is rakhatjuk pormentes helyre. E negativ-képeket teljes kiszáradásukkal 1%-os collodiummal huzzuk be, s miután rajtuk ez is jól kiszáradott: szélüket éles késsel körül metszven, hiba nélkül huzhatjuk le az üveglapokról, melyeket következőképpen alkalmazunk.

A papirosra reprodukált positiv-kép jellegének leginkább megfelelő felleget választunk, s ezt úgy helyezzük annak üres levegőjére, hogy a horizonttal teljesen megegyezve lehessen. Ha azonban a horizontból itt-ott magas részletek

volnának kiemelkedve: ezeket pozitív-papírosból külön e célra készített chableaunnal fedjük a sajtó üveglapján kívül. Így azt kerüljük ki, hogy a tájképből kiemelkedett részletek a felleg bemásolásával nem homályosulhatnak el. Most a világosságon addig hagyjuk a képet, míg a felleg a tájkép karakterének megfelelő sötét vagy világos nem lesz, de ne feledjük, hogy inkább hagyjuk világosabban, mint ellenkezőleg, mert azzal a képnek sohasem ártanánk, mint-ha túlságos sötétben hagynánk másolódni.

Ha a fellegezendő tájkép negatív levegőjében itt-ott oly foltok volnának, melyek a bemásolandó fellegben el nem enyészhetnének: az ily negatív-képről egy nyers nyomatot készítünk s ezt ollócskával a horizontnál vonalról vonalra kétfelé vagjuk s ezek egyikét, a levegőrészt, a negatív-kép hátára ragasztjuk, úgy hogy alsó részén a világosság kissé — egy-két milliméternyire — a horizonttól följebb hatolhasson: tehát a fölragasztásnál arra kell ügyelnünk, hogy a chableaun a horizont felé eső részének széle ne legyen leragasztva.

A ketté vágott nyers nyomat másik részét pedig, a mint már említve vala, a felleg becapirozása alkalmával a kiemelkedett tárgyak s a kép egész alsó része betakarására használjuk kívül a sajtó üveglapján, és pedig úgy, hogy a chableaunt hátával addig hagyjuk víz tetején úszni, míg egyenletesen el nem terül; ekkor a vízről fölemeljük, lecsepegni hagyjuk s úgy takarjuk a sajtó üveglapján átlátszó tájképet, hogy a bele copirozandó felleg és a horizontból kiemelkedő tárgyak körrajzai között fehér vagy sötét vonalok ne támadhassanak; ezután az egészet egy lap selyempapírossal befödve teszszük világosságra a felleg elkészüléséig.

A fellegek készítésének második módjával a felleget nem a pozitív-képbe, hanem egyenesen a negatívba másoljuk következőképpen: A főntebb előadott módon a természetéről külön készült fellegnegatív-képek, ha tükörsima üveglapokra készültek, ezekről — oly emulsiós rétegekre, melyek ugyancsak tükörsima üveglapokon vannak — közönséges kettős lángú petróleumlámpa fényétől 30–40 cm. távol állítva 6–16 másodpercnyi exponálásra diapositív-képeket készítünk. Az ily képek előidézésére a vasoxalatot tartjuk legjobbnak. Tükörsima üveglapokat e célra azért ajánlunk, mert a negatív-kép színére az érzékeny lapot színével egymásra fektetve kell a sajtóba szorítani; s ha ezek nem egyenletes simák, ha el nem pattannak is: egyenetlenségeiknél fogva helyenként tisztátalan másolatokat adnának. Az ily módon készült s teljesen elégitő jó diapositív-képeket tovább úgy kezeljük, mint a hogy a negatívok előállítását főntebb előadtuk, azaz végül az üveglapokról lehuzzuk. Ha azonban negatívjaink hártya alakban vannak, akkor a drága tükörsima üveglapokat teljesen nélkülözhetjük s nagy, göcsök nélküli tiszta szolín üveglapokat is használhatunk, úgy a negatív-, mint a diapositív-fellegképek készítésére. Ámde ezeket, a mint már előadtuk, emulsiózásuk előtt aetherben oldott viasszal kell bedörgölnünk, hogy a képeket később lehuzzassuk róla.

És most előveszszük ama tájkép-negatívot, melybe felleget akarunk másolni s ennek — miután róla egy nyers nyomatot készítettünk s ezt a már

tudvalevő módon kétfelé metszettük — levegőjét éles műszerrel a horizonig egészen levakarjuk, úgy hogy semmi tisztátalanság se maradhasson rajta. Ekkor akármily módon készült chlerezüst-collodium-emulsiót veszünk s ezzel a negatív-kép üres levegőjét lehető vastagon s egyenletesen behuzzuk s megszáradása után éppen úgy copirozzuk rá a diapositívot, mint a hogy a papiros pozitív-képbe másoltuk a negatív fellegképet. Végül, miután kimostuk, aranyoldatban színeztük, natronhyposulfidban rögzítettük s megint jól kimosván száradni hagytuk ama collodiumrészeket, melyek a horizonon alól a képbe folytak: egyenlő arányban vegyített aetherbe és alkoholba mártott szarvasbőr-tekerccsel dörögöljük le ügyelett, úgy hogy a horizonon felül levő fölleg részeit meg ne sértjük. Ez a művelet azonban ritkán fordulhat elő, mert a tájkép részleteibe lefolyt collodium nem feketedhetik meg, mivel a tájkép horizonjától kezdve lefelé: a nyers nyomat ide tartozó felével — a felleg becapirozása közben — fedve vala. Ez eljárás — habár nem ily alakban — már sokaktól ismert s jónak, biztosnak mondható különösen akkor, ha a horizon nem nagyon sötét vagy homályos; mert ekkor a kivakart levegő helyébe copirozott felleg és a horizon körrajza összeolvasztása nem mindig sikerül. Ámde a mi legújabb eljárásunkkal minden körülmények között is boldogulnunk lehet; mely csak annyiból áll, hogy a negatív-kép levegőjét nem vakarjuk ki, hanem a horizontól kezdve, a reducált ezüsből mind többet és többet mosunk le a legerősebb alkoholba mártott szarvasbőr tekerccsel addig, míg egészen átlátszóvá nem lesz; ezután collodiomozzuk s a már előadott módon kezeljük tovább, midőn az így bemásolt felleg a horizonnal annyira összemosodott, hogy a miként készítése a legavatottabb szem előtt sem tűnhetik fel. Ezek után lássunk most az arczkép retouche-álásához.

(Folyt. köv.)

Veress Ferencz.

Levél a szerkesztőhöz Amerikából.

Washington D. C. jun. 30.

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Nem tudom, ha vajjon a „Fényk. Lapok“ keretébe való-e mostani levelem. Ez nem foglalkozik szorosán a fényképészettel, csak itt-ott vet egy-egy oldalvilágosságot egyes, a körülményektől teremtett helyi állapotokra. Szerkesztő úr ítéletére hagyom e soraim közlését vagy a félretevést. Hiszen úgy is csak az ön szives felszólítására pingáltam ismét ennyi betűt — jól tudva, hogy közleményeim nem tartalmuknál, hanem csak helyzetem különlegességénél fogva nyerne némi érdeket becses lapja becsesebb olvasóinál. Csak önnek öregbitem a kinyomatás költségét, a melyért ha jutalom jár (?), úgy az jogosan csakis önt illeti! — de tartok tőle, hogy eszköze leszek a háladatlanágnak, a meny-

nyiben bő előfizetőkről nem halottam panaszkodni. (Csoda-e ez, hisz Magyarországon vagyunk!... Szerk.)

Ha tehát úgy tetszik, ime megkezdék ismét néhány levelet: becses lapjába elfoglalni a tért — önmire bizván.

„A hány ház annyi szokás.“ Így mondja a közmondás. Így áll ez a népekkel is. A hányféle az, annyi sajátos szokása van, hát még ha fajkülönbségű népet hasonlítunk, kik, ha együtt élnek, mégis nyelv, vallás, szín, forma és szokások által egymástól nagyon különböznek. Itt az egyesült államokban nevezetesen négy ellentétes fajt lehet tanulmányozni; noha a föld minden zugából van itt nép képviselve — így közel egymáshoz fajban különböző népet, mint békés barátságos polgárokat úgy hiszem kevés helyen lehet találni. A „Fényk. Lapok“ szakközleményekre van leginkább teremtve, daczára annak indirecte tán mégis helyén szólok ez igénytelen tanulmányommal.

A kaukazusi fajnál kezdem, mint a kik az egy. áll. legnagyobb számmal vannak. Itt az afrikai-, mongol- és indiánusoktól fehéreknek lesznek nevezve. Csekély magunk is e fajhoz tartozván, mellesleg mégis legyen mondva, hogy legnehezebben lehet kiismerni, ha mindjárt saját magunké is. Különb. egyik oka ez annak, hogy fajunk uralja a földet. Nagyon ráillik itt az egy. államokban a kaukazusi fajra az a szójáték, a melyet német ember csinált a magyar patka szóra. Ha jól emlékszem így járja: A kis biró is patka, a lónak is van patka, a nagy egér is patka — hát Isten tudja mi a patka!? A Cosmopolita szellem elhat a szokásokra, és pedig majdnem minden nemzetnél Európában. És itt, ez európai nemzetségek zagyalékába szinte egy szint ölt minden nemzetiség (úgy hogy Isten tudja mi a patka? ki micsoda?) Nagy városokban már-már nehéz az egyiket a másiktól megkülönböztetni. A viselet, ruházat rá nem vezet s már csak ott lehet könnyen különböztetni, hol a faj más. Persze ezt nagy városokban értem, mert aránylatokban bizon csak a hány ember, annyi-féle mindig és mindenütt.

Ha vidékre rándulunk itt e szabad Amerikában, úgy ott azután jobban lehet feltalálni a különbözetet nép-nép között. Azt a mi nálunk Magyarországon a legvonzóbb, — a szivélyes őszinte fogadás, melylyel jönnek elénk azok a jó falusiak, hazánk bármely magyar lakta vidékén — azt itt nem találjuk. Kivált Washington környékén nagyon idegenszerű a vidék. A földet s kerteket munkáló lakosság a néger. Ezeknek piszkos, kormos, bűzös viskói nem hívogatók. Nem nekünk, kik fehérre meszelt, noha nád vagy szalma tetejű, de tiszta virágos*) ablakú házakban látjuk a föld népét, hol a szüle meg a szülilike szíves köszöntéssel fogadja a betérőt. Itt ilyen néphez be nem térhetsz, mert nincs. A néger-félszkek közt itt-ott van egy írlandi vagy más földi fehér család is. Nekem ezek láttára eszembe jut az a példabeszéd, mely azt mondja: ha korpa közé vegyülsz, megesznek a . . . : No hát bizon ezek is korpa között vannak. És így itt már nagy a különbség Európa, de kivált magyar hazánk vidékével szemben.

*) Már micsoda ház, a hol lány nincs! Micsoda lány, kinek virága nincs!

De lássuk a földes urakat. Nagy gazdaságot ma már csak a nyugati államokban kell keresni. Itt e vidéken csak kis gazdaságok vannak. A földes úr mind egyforma. Ha egyet ösmersz, ösmered mind. Háza kényelmes, tágas és elég tiszta. Butorzata divatos, éppen olyan, mint a városi, mert különben is egy gyárból kerül mind. Sokszor maga is munkálja a földet. Vet-arat, kaszál füvet, vág erdőt éppen úgy, mint nálunk a béres, csak azzal a különbséggel, hogy ő mindig gentleman marad és ha ebben valaki próbálná megrövidíteni, úgy ökölrel volna dolga. A házi asszony ugyan vezeti a háztartást, de csak vezeti és pedig fekete cselédekkel. Fekete a szakácsné és az azután persze honnan tanulta volna a főzést? Hát annyit a mennyit tud, megtanult asszonyától, ki pedig maga sem tud és nem akar sokat tenni. Ez kivált itt Virginia államban még a rabszolga időből való szokás, a mikor is minden, a mi fáradságba került, a rabszolga dolga volt. Hát főzte! no ez azután messze jár a jótól. Kivált magyar embernek. Kenyér, sonka, tej, vaj, burgonya, kukuricza télen-nyáron ezek a főledek. Friss gyümölcs nyáron, télen szárított. Volna itt minden néven nevezendő konyhára való, csak nincs, a ki elkészítse. Csak úgy leforrázva, sózva adják az asztalra. Az általános és mindennapos tészta egy kerek lepény, „Pie“ töltve gyümölcsessel, a szerint a mint éppen van, alma leginkább. Csak a töltelék az, a mi változik, másként Pie járja egész esztendőn át. A haluskát, csuszát, turóstésztát vagy lekvárost nem ösmerik, se dióst, se mákost. És valljuk csak meg, ki ne lenne barátja ez izletes negyedik fogásnak — már minálunk! mert itt úgy tetszik, mintha a tele tömés elnyomná egészen az ízt az embereknél. Így azután az emésztési bajok is annál sűrűbbek.

Bor nincs, a mi jó van, az nem innen való és nagyon drága. Nem jót kapni 35 ctért (87 kr.) iczejét palaczkban. A jónak meg 1 dollár (2 frt 50 kr.) az ára, mit nem sokan fizethetnek ki vagy csak néha napján. Így ha nem vízivők, sört isznak, de az sem olyan jó, mint oda át, ha ugyan nem is drágább. A törvény tiltja, hogy vasárnapokon szeszes italt áruljanak. Ezért mindenféle kerülő úton szerzik azt meg, s annál bizonyosabban le is iszszak magokat a szent napon, ha mindjárt egész héten szeszes italhoz nem is nyulnak. Ez a tiltott ingere. Az amerikai fehérek gyakorlatiasságban mindenestre felálmulják az európaiat. Ez minden lehető pénzzé tesz és ha abból van neki elég — beteljesült ambíciója. Alapos műveltség, igaz művészet, tudomány ezeket ő nem bírja, nem oly alaposan mint az európai. Sőt meglepő az idegenre, hogy itt e szabad világban, hol a közművelődésnek semmi akadályja sincs s hol az utolsó napszámos jobb jövedelemmel és jobban berendezett lakással bír, mint oda át sok a középosztályból, mondom hogy itt oly szokások is férköztek be, mint a dohány-rágás (bagózás), mit a férfiak nem tudnak és nem akarnak leszokni. E szokással, a mely melleleg legyen mondva undorító — itt minden néposztályban kell találkozni.

(Folyt. köv.)

Kitűnően tisztelője
Ketskeméthy Mihály
fényképész.

A vörös és bíborszínű chlor-, brom- és jodezüst-ről, a heliochromiáról s a lappangó képről.

Carey Lea tól.

Első rész.

Ily czimű cikksor nem csekély feltűnéssel, majd minden fényképezési szaklapban s számos természettudományi folyóiratban megjelent a „The American Journal of Science“ után.

Carey Lea hathatós tevékenységéről már nagyon régtől fogva ismeretes fényképezési terünkön. A hatvanas évek közepén a colloidium-emulsió száraz eljárásnak ő ada legnagyobb lendületet. Később a lappangó kép előidézésére ő vala ki legtöbb színtő anyagot tudott fölmutatni; melyek között a vasoxalat — Eder doctortól módosítva — ma is használatban van s marad. Hogy huza-mos ideig hallgatott: nem egyszer emlékeztünk róla. Félünk annak még gondolatától is, hogy a többi nagyjainkkal, talán ő is elpusztulhatott; de imé hosszas hallgatásának okát adja a fentebbi czim alatti tartalmas értekezlete; melyben mintegy ujjal mutat azon útra, melyen a természetet tulajdon színeivel lesz lehető lefényképezni, talán, rövid idő múlva. Melyben pedig vajmi sokan kételkedtek s még ma is kételkednek, habár Becquerel E. s Niépce de St. Victortól az 1867-ki párizsi nemzetközi kiállításon természetes színekkel készült fénykép vala is kiállítva sárga üveglap alá szekrénybe zárva, hogy a fehér világosságtól színei el ne enyészhessenek. Niépce és Becquerel tehát már 1866-ban tudtak színes képeket készíteni, de képeiken mielőtt a finom színeket megkötni kitalálhatták volna: a fényképezészet kiszámíthatlan nagy kárára egymásután pusztulniok kellett.

A „Heliochromia“ eljárásról Liesegang nevezetes művet adott ki, melyben elődeinek minden erre vonatkozó elméleteit egybe foglalta Carey Lea jelen nagy becsű értekezéséig. Melyben C. L. e munkája első részében azt akarja bebizonyítani:

1. Hogy chlor-, brom- és jod összeköttetésekbe jöhetnek ezüsttel, melyek különböző és szép színűek lehetnek, úgy mint: őszi barackvirág-, rózsá-, bíbor- és fekete színűek; hogy ez összeköttetések — a világosság rájuk való hatását kivéve — nagyon állandók; hogy e vegyületek csupán vegyi úton és pedig a világosság teljes nélkülözésével állíthatók elő.

2. Hogy ez anyagok között a vörös chlomezüst színek visszaadására alkalmas. És valószínű, hogy ama véghetetlen vékony réteg, melyet Becquerel, Niépce de St. Victor, Poitevin s mások heliochromiai kísérleteiknél nyertek: a vörös chlomezüst vala.

3. Hogy e csupán vegyileg nyerhető test a fényképezési lappangó kép tulajdonképpen való anyagját alkotja, mely anyagot most, laboratoriumban fénysegélye nélkül és tetszés szerinti mennyiségben lehet előállítani. Ez össze-

köttetések ama látható productumnak — a képnek — egy részét alkotják, mely a haloidezüstön a világosság huzamos hatásával áll elő.

A lappangó kép természeti sajátságáról régebben két különböző elmélet tartott: Egyik elmélet szerint, ama hatás, melyet az ezüsthaloidea a világosság okoz: egyszerű physikai változás vagyis a világosság hatásával a testecsek lazulása, úgy elszorodása: hogy reducáló agentiak alkalmazásakor előbb a világosságtól — közvetlenül — érintett molekulák lesznek a színtőzser hatása alá vetve. A második theoria szerint pedig az ezüsthaloidea a világosság színtőlegetesen hat és pedig úgy, hogy a chlorezüst réteg a világosság első érintésével ezüstchlorürre reducálódik. Ama megfigyelések szerint, melyeket évekkal ez előtt hoztam nyilvánosságra, e két elmélet elsőjének buzgó pártolója valék; ámde e theoriával az utóbbi évekkben tett tapasztalatok eredményei nem egyeznek jól össze. Például az ezüstchlorür állhatatlan anyag, mely higitott légenysavtól is már fölbomlik; ámbár chlorezüstrétegen, melyet megvilágítás után 5 perczig (1,35 sp. s.) erős légenysav alá vettem s mégis nehézség nélkül idéztem elő képet; hasonlóképpen bromezüstrétegre is. Ebből önkényt következik, hogy e lappangó képek, melyek a töménysavaknak így ellenállanak: lehetetlen hogy csak ezüst chlorürből és ezüst bromürből állhassanak oly testekből, melyek savaktól hamar fölbonthatók.

Egyebek mellett, ama törekvésre, hogy a lappangó kép tulajdonságát megfelelő vegyi kísérletek útján elfogadhatólag lehessen meghatározni, közel három évi laboratoriumi munkát áldoztam s ezek után rájöttem, hogy a fön-
tebbi két theoria egyike sem felel meg az igazságnak. Valószínűbb elméletet ama különböző kísérletek eredménye nyomán lehetne levezetni talán, melyeket 1885-ben tettem közzé, mely szerint: az ezüsthaloidea más bizonyos anyagokkal összeköttetésekre éppen úgy alkalmasok, mint a hogy timeleg valamely festőanyaggal lép összeköttetésbe. Ha haloidea valamely jelenlevő festő anyagtól verettetett le: ez azzal összekötődött s habár a füstök előbb vízben oldható vala is, vízzel utóbb többé el nem távolítható teljesen. Ezek mintegy állandó egyesülésbe léptek, habár az ezüstmennyisége arányához képest a füstök sokkal kevesebb vala, semhogy stöchiometriai összetételt alkothatnának.

Most már úgy találok, hogy az ezüsthaloidea saját aljísójával bizonyos arányban léphet összeköttetésbe; hol az utóbbi állhatatlan sajátságát egészen elveszti, sőt inkább az együlék nagy állandóságot alkot.

Ennek még egy más megfejtése is lehet. Az aljós a normalis sóval nem a fön-
tebb leirt módon lehet összekötve, hanem vegymértani arányban úgy, hogy ez összeköttetés a sóalkotóban — haloidea — elszorodottan van. Nem vala módomban oly reactiot találni, mely a két fölfogás egyike vagy másika részére döntőleg lehetett volna; de úgy tetszik, hogy az anyag általános magaviselete a két theoria közül inkább az elsőnek, mint a másodiknak felel meg. Ha például a vörös chlorezüstet néhány másodpercig higitott légenysavval ama ezélből főztük, hogy minden nem vegyült ezüstchlorürt kiválasszunk: akkor — több mint 30 vegyelemzési esetben — a hátrammaradott ezüstchlorür aránya nem volt több 8—9%-nál.

Ha ez összeköttetést aequivalens arányban akarnánk alakítani: az összeköttetésre a chlorezüstből legkevesebbet mint 20 aránysúlyt kellene vennünk 1 aránysúly ezüst-chlorürhöz, már pedig ez nem valószínű. Ha azt vennénk, hogy e színes test, mely $Ag_2 Cl$ -t kevesebbet mint $\frac{1}{2}\%$ -tól kezdve 8 vagy 9%-ot tartalmaz, összeköttetése egy aránysúly ezüstchlorürből és kevesebb számú aránysúly normális chloridból állhatna, ebből ama valószínűség következhetnék, hogy sikeres kísérletekkel ez összeköttetést az $Ag_2 Cl$ -re való nézt is nagyobb arányban lehetne előállítani; de a mint már említém, ily kísérlet nekem egyszer sem sikerült, mely légenysavval alapos mosás után 9%-nál többet mutatott volna; sőt e proportio általánosan még a mondottnál is kevesebb vala.

Ha chlor-, brom- vagy jodezüst csak $\frac{1}{2}\%$ -nyi aljsóval megy összeköttetésbe: ennek tulajdonsága lényegesen megváltozik, nagyon megszűnesedik s a világossággal szemben való viselkedése egészen más. Sőt még sokkal kevesebb chlorür tartalom is, úgy színére valamint a világossággal szemben való viszonyára egyaránt nagy befolyással van.

Ezen anyag egyik utóbbi alakja teszi a fényképészeti lappangó kép sajátlagos alkotó részét; ennek tüzetes bizonyítása ez értekezet második részében lesz.

(Folyt. köv.)

A „Photogr. Rundschau“

5—6. füzete tartalma éppen mint az előbbiekéi oly érdekes és hasznos. Az 5-ik füzet első cikkében a „Fényképészeti retouche“-ról Pichler F. értekezik könnyen felfogható előadással, mely szakmájában nagy gyakorlottságra mutat. Ő igen helyesen azt tanácsolja az amateurnek, hogy levételei retouche-álását ne bizza rendes fényképészre, hanem — könnyen érthető oktatása szerint — végezze maga. Legnagyobb súlyt a hajlékban leveendő tárgyak szabályos beosztására, megvilágítására fektet; künn a szabadban pedig a tájak tetszetős pontból való meghatározására, ezeknek a camarába való pontos behelyezésére s a világítás megfigyelésére, s végül a lapok exponálásának eltalálására. Ezek helyes alkalmazása után a jól előidézett negatív-képek, aránylag kevés utána igazítást igényelnek.

A második cikkben maga a club elnöke Srna K. ír „Az épületek belsője levételéről“ szép és folyékony előadással; hasznos élvezettel olvashatjuk; leplezetlen őszinteséggel tanít. Többi közt azt mondja, hogy az ily képek készítésére a rövid gyújtópontú és lehető legnagyobb tért foglaló tárgylencsék a legalkalmasabbak: Ross-féle úgy nevezett sebes-symetrical objectiv, Dallmayer- és Français-féle szélesszögű Rectilinear objectiv, továbbá a Steinheil-féle szélesszögű Aplanat és Voigtländertől a szélesszögű Euroscop. Hogy pedig az épületek belsőjéről nagyon kemény negatív-képeket ne nyerhessünk, s az ablakok környezete solarisalt ne lehessen: a lapot inkább csak oly időben exponáljuk, midőn a nap fehér felhőktől elborult stb.

A harmadik cikkben Schmid J. F. practicus lap-kimosó gépet, lapszekrényt és a laboratoriumba való lámpát ismertet jól sikerült ábrákkal illusztrálva. Ezután a Club folyó év május 26-án tartott gyűlésének közlése következik, melyben számos szaktestületekkel, egyes új taggal, fényképészeti lapokkal, folyó-

iratokkal való összeköttetéseket jelentik örömmel. Legérdekesebb e rovatban a tagok egymás iránt való szereteten alapuló bizalmas közlékenység s higgadt gondolataik kicserélése stb. Ezután „Széttétekintés a szaklapokban“ következik, melyben a „Photogr. News. Almanac“ 30-ik oldalán A. Preyer Evantól eredő közlemény legérdekesebb, a mint következik: A mustárszínű sárga sóskasavas vasélecs, a mint tudva van, vízben oldhatatlan, de kaliumoxalatban igen; melyből a közönséges vasoxalat előidéző áll. De az élegsó, valamint vízben, úgy alkoholban is oldékony, s ezt lilakék színű fénysugár alatt kell éleccsövévé redukálni. A kaliumoxalat három rész vízben oldódik, alkoholban pedig csak valami nagyon keveset; s éppen ez oldékonyaság alapja a közlő eljárásának: ő egy tömény kaliumoxalat oldatot tartalmazó üvegedénybe annyi oxalsavas vasoxydult ad, a mennyit az oldat magába keblezhet; így 24 óráig hagyja hogy leülepedjék ezután a rubintpiros tiszta oldatot egy más kétszer nagyobb üvegedénybe tölti le, melyhez körülbelül háromnegyed annyi közönséges szeszt — spiritust — tölt; midőn a kettőssó fenékre száll s a főlöleges ártalmas részek az oldatban maradnak hátra. A csapadékot decantálja s alkohollal az az közönséges szeszszel megint megmossa, s ily állapotban a kettőssó — alkohol alatt tartva — változás nélkül évekig megáll. Használatra szükséges mennyiséget csontkalánnal vesszük ki, és eső vagy folyóvízbe föloldván kész az előidéző; mely az ártalmas összeköttetésektől: oxalsavas-vasoxydtól, kénsavas kalitól s a többiektől egészen mentes, mely kettőnek — hátráltatók lévén — csak redukáló hatásuk van, tehát ezek nélkül az előidéző nemcsak élénkebben működhetik, hanem brilliansabb negatív-képet adhat, mint az eddigi közönséges vasoxalat előidéző. Ehhez valamennyiben hasonló eljárás e füzet „Kisebb közlemények“ czimű rovatban van, mely a főntebbitől abban különbözik, hogy a közlő Uorris F. H. csak a ferrosulfat oldat mikénti conserválását adja elő a folyó évi „British Journal Almanac“ 204-ik oldalán, mely csak apanyiból áll: Ő ugyanis, hogy a kénsavas vasélecs oldat használatra kitöltések közben el ne élegülhessen, minden kitöltés után az üvegedénybe indeferes az az nem oxydáló gázt: szénsav, köneny vagy világító gázt bocsátván az edényt jól be dugaszolja. Önkényt érthető azonban, hogy a világító gáznak kénköneny s a többi kénösszeköttetésektől mentesnek kell lenni.

E beces lap 6-ik füzetének első czikke G. Pizzighelli kapitánytól van „A platina nyomat“ nevezet alatt. Ezt a szép s érdekes eljárást — mely minden eddigiék között legállandóbb positiv-képeket ad — mindnyájan ismerjük, s a szerzőnek nagy hálával tartozunk nem csak azért, hogy e téren tett minden újításait őszinte nyíltsággal közli, hanem azért is, a miért ő vala az első ki ezt a megbecsülhetetlen hasznos eljárást azzal tette általánossá, hogy addig nem nyugodott míg az angoloktól monopolizált ilyféle papirosakhoz nemcsak hasonlót, hanem az angolokénál is jobbat nem csinált; s mikor ezzel készen vala: nagy és költséges fáradságainak édes gyümölcsét — eljárását mindnyájunknak elosztogatta ingyen. Pizzighelli kapitány éljen!!

A második czikk J. F. Schmidtől van „Az orthochrom-eljárás

gyakorlati szempontból véve" cím alatt. Azt mondja szerző, hogy fényképészetünkben az orthochrom eljárás egyik leghatalmasabb vívmány s ebben teljes igazsága van, mert a nem tevőleges színeket a tevőlegesek mellett egyenletesen le lehet vennünk. Ki számíthatná ki ennek hasznát különösen főt-mények reprodukálásánál? Ámde értéke csak akkor vált megbecsülhetetlenné, mi-kor J. B. Obernetter és dr. Vogel tanárnak oly orthochromatikus lapokat sike-rült fölfedezniök, melyekre most már sugár szűrő nélkül is teljesen kielé-gítő képeket lehet előállítani. A szerzőnek nagyon sokat kellett ez eljárással foglalkoznia: minden legkisebb zugját világos előadásával tudja érzékeltetni olvasóival.

A harmadik cikkben Just doctor „Újabb másoló eljárás“-át adja elő kö-rülményesen, de mely két évvel ezelőtt kiadott önálló, nagybecsű munkájától csak itt-ott különbözik valami lényegtelen dolgokban. Különbben jól ismerhetjük, miután lapunk mult évi folyamához mellékelte n. Barabás Miklós fényk. műkedv. urnak arcképét ez eljárás szerint készítettük, habár nem tőle, — Just dr.-tól — hanem Liesegangtól készült papirosakra.

A negyedik cikk Carey Lea nagyszabású értekezletét hozza; melyet la-punk jelen száma szintén megkezdett. Ha e német fordítást a többi fényk. szak-lapokéival hasonlítjuk össze: a dolog lényegében ugyan nem, de ennek kifeje-zésében csaknem bámulatra méltó különbséget találunk.

„Közlemények a kezdők részére“ című ötödik cikkben az ob-jectivhoz alkalmazandó diaphragma céljáról értekezik, melynek végén azt jegyzi meg, hogy ha két cm. átmérőjű diaphragmánál a lap exponálására 2 másod-percz kell: akkor az 1 cm. átmérőjű diaphragmához 8 mp. szükséges.

„A gyakorlati kör“ című cikkek harmadikában az mondatik, hogy a nagyon röviden vagy csak pillanatig exponált lapok előidőzésére hígított elő-idézőt használjunk, melylyel a képen több részletet és légyságot nyerünk. Mi-kor azután a képen minden részlet előjött: megerősítésére sűrűbb oldatot al-kalmazhatunk. Ime ezeket lapunk folyamán nem egyszer elmondottuk már.

A „Kisebb közlemények“ között a Beach-féle pyrogallus előidéző azért is legérdekesebb, mert ez év elején már megkísértvén nagyon jónak ta-láltuk, s így méltán ajánlanunk lehet. I. forralt lepárált víz 60 ccm. Natrium-sulfit 60 gr. Ehhez, teljes kihülése után, kénessavany — Schwefelige säure — 60 ccmert, pyrogallussót 15 grammot adunk. II. A) Lepárált víz 120 ccm. — vegyileg tiszta — Kalium-carbonat 90 gr. B) Forralt lepárált víz 90 ccm., natriumsulfit 60 gr. A) és B)-t megszűrve összekegyítjük. I. II. szintén meg-szűretik s az I. jegyüt, ha nagy mennyiségbe készült, kisded, jól bedugaszol-ható üvegedényecskebe töltögetjük. A rendes ideig megvilágított lapok előidé-zésére veszünk 90 ccm. vízhez az I-ből 5—10 ccm.-t, a II-ből 4 ccm.-t s a kö-rülmények szerint, részletenkint adunk hozzá még 4—8 ccmert. Kevés ideig világitott lapok előidőzéséhez pedig 90 ccm. vízhez az I-ből 8—15 ccm.-t, a II-ből pedig 10 ccm.-t, és ha a képen részletek még hiányoznának: kevés ada-

gokban még 8 ccm.-t adhatunk hozzá. Hátráltatónak 1 : 10 arányú bromkali oldatot alkalmazunk csöppenként ott, hol a lap túlon túl vala megvilágítva.

Valamint a megelőző füzetekhez, úgy ezekhez is egy-egy kiválóan szép műmelléklet van csatolva. Csak az a kár, hogy e mellékletek nem a mint kellenék, különböző eljárások szerint vannak készítve, hanem mind csak fénynyomatok.

Mindenik füzet szövegét végül számos tanulságos kérdések s feleletek zárják be. A mint már mondtuk e lap biztos jövőre számíthat.

A chlorezüst-gelatine-emulsiós papirosokról.

Lapunk közelebbi számában már szölvntünk, elmondottuk, hogy a külföldi piaczkon ilyenek háromfélék vannak: a Liesegang-féle, melyet elég hibásan „Aristo“ papirosnak nevez; Obernetter-féle és a legújabban forgalomba hozott doctor Stolze-féle „Trapp és Münch“ nevezet alatt.

Mind háromféle papirosokra a hozzájuk csatolt eljárással meglepő szép positivokat lehetett eddig is készíteni; most azonban nemcsak szépen, hanem a rendes albuminos papiros eljárásnál is könnyebben s egyszerűbben a következő móddal:

A „Photogr. Archiv“ mult évi folyama egyik számában egy úgy nevezett combinált színező s egyszersmind rögzítő oldat készítése jelent meg, melyet tüstént megkíséreltünk, de nemcsak későre színezett, hanem a benne nyert színe a képeknek sem vala teljesen kielégítő, mig következőleg át nem alakítottuk:

I. Lepárált víz	1000 ccm.
Kéncyanammonium	30 g.
Kéneccsavas natron	275 g.
Kétszer olvasztott eczelsavas natron	20 g.
Apróra tört timsó	30 g.
Tiszta kréta	5 g.
II. Lepárált víz	500 ccm.
Chlorarany	1 g.

Az I. jegyű oldatot használat előtt legalább 5 nappal előbb kell készítenünk, ezután annyit szűrünk meg belőle, a mennyi a rögzítésre és színezésre való képeknek szükséges. Ebbe minden 200 ccmeterhez a II. oldatból 25 ccm. vegyítünk használata előtt legalább is $\frac{1}{4}$ órával előbb. Ha azt akarjuk, hogy a képek gyorsabban vagy lassabban színeződjenek: az aranyoldatból többet vagy kevesebbet vegyítsünk az I. oldatból a használatra megszárt folyadékhoz. Meg kell azonban jegyeznünk azt, hogy minél több ideig vannak a rögzítőbe a képek: annál egyenletesebb színt nyernek; ámde fél óránál több ideig hagyni benne a képeket még sem tanácsos.

Ez a színező s egyszersmind rögzítő oldat többször használható, sőt nem hogy romlanék, hanem inkább javul bizonyos ideig. Ily oldatot folyó év márczius havától kezdve használunk s még semmi hibájára sem akadunk. Igaz,

hogy az I. jegyű oldatból a használat koronként meg-meg újítjuk s használá-
tán kívül mindenik oldatot sötét és hűvös helyen tartjuk. Az I. jegyű oldaton
kívül, néha kevés tóményesített timsóoldatot is adunk a használathoz levő rö-
gzítőbe különösen akkor, ha azt tapasztaljuk, hogy a timsó az oldatban a me-
leg miatt kiválik. Ez azonban nem hibája a rögzítőnek sőt talán hasznára le-
het azzal, hogy a sokszori használatnál az oldatban a fölös mennyiségben levő
kénezüstöt magával fenékre ülepíti.

Midőn tehát kijelentjük, hogy az előadott színező-rögzítőben mindenféle
chlomezüst-gel.-emulziós papirosra reproducált pozitív-képet kiváló jó sikerrel
lehet kezelni: azt hisszük, nemcsak amatőröknek, hanem gyakorló fényké-
pészeknek is némi szolgálatot tettünk. A Trapp & Münch nevezetű papiros-
hoz nem szükséges többé külön rögzítő sőt használnunk; a képeket a rögzítőbe te-
vése előtt nem kell kimosni, melylyel nem csak sok időt nyerünk meg, ha-
nem azt is, hogy képeink legkisebb foltot sem kapnak; ezek mellett e képek
az albumin papirosokra készültéknél nemcsak állandóbbak, hanem szebbek is:
állandóbbak, mert a képek alapja nincsen — mint amazoknál — a papiros
szövetébe mélyedve, hanem csak a nagyon vékony gelatine rétegen, mely a pa-
pirostól — különösen a Liesegang-féle — baryttal izolált; s éppen mivel izolált,
s e réteg kiváló finom és vékony: az albumin képeknél ezért szebbek s oly
finomak, mint maga a negatív-kép, melyről másolódtak.

Hogy e rögzítő eljárásnak — habár minden eddigienél legegyszerűbb —
nehézségei ne volnának: korántsem állítjuk, van, s pedig nem egy. Legvesze-
delmesebb az, mikor a gyönyörű szép kép már a rögzítőbe a papiros alapról
éppen úgy hajlandó leválni, mint a negatív-kép réteg az üveglapról már kimo-
sás előtt a natron-hyposulfitban. De valamint itt, a hogy használ a timsó, ez
ugyan azt a használatot teszi ott; csak arra kell ügyelnünk, hogy az állandó-
sító-színező sem melegebb 15°-nál ne legyen, sem pedig savanyú; ez azonban
már a kréta jelenléte miatt sem eshetik meg.

Önök t. fiatal fényképész olvasóink, kik a fényképészet történelmét
tanulni még nem lehete alkalmok, nem tudhatják, hogy a fentebb ajánlott szí-
nező s egyszersmind rögzítő oldathoz sokban hasonló már harminczhárom év-
vel ezelőtt vala használathoz; köztük a különbség csak annyi, hogy a régibe
arany helyett ezüstoldatot, eczetsavas natron helyett csupán eczetsavanyt ve-
gyítettünk; melyben a — nem tojásfehéres papirosra készült — képek aczél
kékes fekete színt nyertek.

Veress Ferencz.

VEGYESEK.

„A fényképészet aesthetikája“ című cikkünk mult havi közlemé-
nyéből sajtóhiba következtében több sor kimaradt és e miatt egy része össze-
függéstelen. A 130-ik oldal 2-ik bekezdése ugyanis így olvasandó: „Az aesthe-

tikusok egyik csoportja nagyon is relativ fogalomnak tartja a szépet és azt állítja, hogy a külvilág szépsége, a tárgyakon és értelmi munkán szépnek nevezett valami csak és csupán egyéni felfogásunktól, alanyiségunktól függ, a mennyiben létezése e nélkül nem is képzelhető. E nézet szerint a szépet az alany maga alkotja, az az értelem munkája, mert e nélkül a szép nem is létezhetik. Bizonyításul felhozzák a természet szépségeit, melyek némely szemlélő alanya szépek lehetnek, másokat meg oly közönyösen hagyhatnak, mint egy darab kő vagy egy falevél. Ez a felfogás a Kant-féle bölcseletkedés csatornáján szivárgott át az aesthetikusok közé, mely philosophiai tan minden értelmi működést az alany korlátolt körére vezet s azon túlcsapongani soha sem engedi. — A másik felfogás már sokkal többet megenged, a mennyiben a szép fogalmát akarván meghatározni, nem huzódik vissza pusztán a subjectivismus körébe, hanem azon túl is terjed s magukon a szemlélt és érzékelt tárgyakon lát oly jeleket, fedez föl olyan kimagasló és szembeötülő sajátságokat, melyek a szépet önállóan, az alanytól elkülönítve, tehát tárgyilag is meglevőnek tartják és hirdetik, hogy van a természetben szép szemlélő alany nélkül is. Más szavakkal: nem csupán a tárgyaknak lelki hangulatunkkal való harmoniálása szüli a szép fogalmát, nem csupán az alany egyéni nézete nevezhet csak valamit szépnek, hanem ez a valami létezhetik külön is, mint szép, mint a tárgyaknak ismertető jele és sajátos vonása.“ — A harmadik bekezdés már rendes folytatása a kihagyott résznek, mely sajtóhibáért az olvasó szíves elnézését kérjük.

A „Journal de la l'industrie photographique, Organe de la chambre syndicale de la photographie“ czimű Gauthiers-Villars kiadásában Párisban megjelenő fényk. havi folyóirat lapunkkal csere viszonyba lépven, jelen évi minden számát megkaptuk. E jeles lap, nagy terjedelmű összeköttetéseivel fogva, nemcsak a legújabb fényk. eljárásokat, hanem a mindennapi életben előforduló más eseményeket is közöl, melyek a fényképészettel szoros összefüggésben valának. Közlelebről szemelvényeket adunk belőle, valamint a „Bulletin Fotografico“ czimű — Habanában Amerikában, Lopez J. S. szerkesztésével Spanyol nyelven megjelenő — fényk. lapból is.

A SZERKESZTŐ IZENETEI.

D. K. E. Azok a mintaképek kimustráltak lévén, nem érdemlik meg a postabért... Dohja az ezüstös papiros fancsikák közzé... Feer Zs. úrral nem tudhatjuk mi történt; multkori sz. izenetünk óta nem láttuk; de holléte után tudakozódván értésére adjuk a dolgot... A napokban O. József t. barátunknál néhány nagyon jól sikerült phototypia ját láttuk a leégett Eperjesről, melyek finomsága csaknem a fénynyomatokéival versenyez. Be jó és szép volna, ha ezek közül a legérdekesebbet lapukhoz melléklet gyanánt adni kegyeskednék.

K. M. W. A mi fáradságtalan munkatársunk dr. S. A. tanár P.-ban a collega úr b. levelére szóról-szóra ezeket írta: „... nagyon jó, hogy K. megint megszólalt, hisz ő oly érdekesen ír, hogy levelei nem tölteléké — mint írja = lapunknak, hanem emelik érdekességét.

Vajha ne lankadna ezentúl a munkakedve és gyakran felkeresne tőrelmével stb." s ezek teljes igazsággal lévén mondva, mindnyájan alá írjuk és Istentől minden jó kívánva üdvözöljük.

K. I. D. Mindamellett egy-két kísérletet, épület belsőjéről, mégis jó volna tenni ama kis tárgylencsével, mert szokatlan rövid gyújtóponttávolságáért az előtte levő tőről legalább 60-cnyit mutatnia kellének. Oly felette domború tárgylencsénk, a miyent enffit, nekünk már a hatvanas évek elein volt; de azzal oly képet, melynek közepén kisebb-nagyobb szürke folt ne lett volna: nagyon ritkán kaptunk, túlságos domborúságáért a reflex miatt. Olyan tárgylencsével épület belsőjét mozgó alakokkal még a legérzékenyebb lapra sem hiszem hogy levenni sikerülhessen — gyenge ereje miatt. Úgy hát azok a 45°-ban félféle egyenes irányban, esigázan facsart szarvú gyapjas, gyönyörű szép állatok nem kecskék tehát, hanem juhak, s még pedig, a mi fő, hazai magyar juhak! uram! hiszen ez meglepő nevezetes dolog! De az azután végtelenül elszomorító, hogy — a mint mondja — ezek a szép és dúsan gyapjas hazai juhak kivesszendőben vannak a külföldi selyembirkák miatt. Hát, ez utóbbiak, gazdaságosabbak volnának-e? s az idő viharainak ellenállóbbak-e? hogy szűzével ne hullhassanak el csak egy-egy hideg esőzés után is? No hanem az efféle nem tartozván szakmánkhöz, beszéljünk arról tehát a miből élünk... A délibábról készüendő negatív-képre nagy vágyódással vagyunk; egy-egy sikerült melléklet nemcsak lapunk érdekét emelne, hanem a kegyed nevének különben is jó hírét gyarapítná. Kedvező alkalommal, kevés szerencsével s főképpen türelemmel bizonyosan célját éri. Az exponált 16 lap közül legalább egyet nem ártana hozzánk küldeni előidézése végett, hogy ebbeli tapasztalatunkat próbára tehesük. Azt írja kedves collega úr, hogy „Egy kis jóakarattal mellett, igaz hogy nincs messze Kolozsvár, de a meglevő jóakarattal mellé, hogy vigan történhessék, még egy kis nota is kellének, akár magyar, akár német, a mi pedig nálam a mint jön úgy el is megy, sohasem tudok sokáig gyönyörködni bennök, elhőpülnek, mint a valódi noták hangjai stb.“ Bizony ezzel mi is éppen úgy vagyunk. Üdv.

N. B. E. AL-V. Ama sajtáságos esetéről — hogy a készen előidézett, lemosott, rögzített, megint jól lemosott s végül a toltosodása miatt eczetsavanyos vízzel kezelt negatív-képe a bakkon néhány perc múlva elenyészett — akár mennyit gondolkozunk, megfejteni nem tudjuk. Kár volt azt a lapot, jól lemosása után, egy másodszori előidézés alá nem vetni... Egyébként most is azt állítjuk, hogy az eczetsavnak csak magára nincs, nem lehet hatalma a reducált ezüstöt, tehát a negatív-képet fölbontani; hanem egyebet kezdünk sejtteni: vajjon az eczetsavanyos-fürdő nem vala-e nagyon koncentrált? mivel ekkor a negatív-képpel együtt — a gelatine réteg nagyon könnyen fölolvlik. Hydrochinonnal előidézett negatív-képpel ily eset bezeg elő nem fordulhat; mivel a gelatine-t annyira cserzi, hogy C. sz. 70°-ig hevített koncentrált eczetsavany vagy szénsavas kali oldatban sem olvlik föl; s a rétegen — ha ez vastag — a negatív-képnek akkora domborúsága van, hogy főszöntvényt lehet róla készíteni... Levelünk ment. Üdv.

M. K. N. V. Előfizetését jul.—szept. 1/4-re számítva: lapunk jelen száma mellett a múlt jul. havit is küldjük. Igénytelen lapunk iránti jó indulatáért fogadjá halás köszönetünket. Üdvözöljük.

R. F. B. A vasozalat előidézéznék hasznos állapotba tartására, szerkesztőségünkhöz — közzé tevésre — küldött gyakorlatos eljárását olvasóink nevében is köszönjük. Lapunk jövő szeptemberi számában adni fogjuk. Eljárása lapunk jelen számában közölt Uorris-éhoz nagyon hasonlít. Sajtáságos dolog! hogy némely emberek szeleme egymással jó, hasznos és szép gondolatokban találkozni szoktak némelykor, mint a különböző légnemű anyagokban az atomok különböző-nél-különbfféle testek alakulására... Ó titokzatos lét! be megmagyarázhatatlan a te valóságod... Úgy, de a Preyer-féle eljárás nem lévén haszontalanság, okvetetlenül gyakorlatiárá kell tennünk. Legyen szíves közelebbi alkalommal véleményét elmondani róla. Levelünk ment. Üdv.

INGYEN-ROVAT.

Fényképezési üzletvezetőt keres: Matskó Károly fényképész úr Nagy-Váradon. Auer Miksa fényk. úr Aradon. Szerkesztőnk pedig egy, mindkét nemből gyakorlatos **retoucheur** Kolozsvárrt. A vállalkozók kifogástalan jelleműek legyenek; föltételeik mellett arczképtik beküldésére kéretnek.

HIRDETÉSEK.

Figyelemre méltó!

Fényk. műkedvelők és turisták részére:

Egy Goldmann-féle Cabinet-Camara 8 kettős casettával, s egy három lábú statívval, melyet bot gyanánt is lehet használni összesen csakis 32 frt.
Ehhez egy valódi „Français”-féle objectiv 18 frt.
Ezek postai utánvétellel **Türkel Lipótnál** rendelhetők meg, Budapest, IV. Károly-utca, Károly lakotanya 4-ik sz. boltban.

3-3

M O L L A .

Cs. kir. udvari-szállító Bécsben (I. Tuchlauben 9.)

Ajánlom a fényképész uraknak gazdag raktáromat, melyben található mindenféle chemiai szar, jodcollodium, fehérnyepapír és carton, camerák, stativok, utazóknak laboratorium, fa-, üveg- és porcellán-eszközök és minden egyéb fényképezési kellék. Fényképezési portrait-objectivok és euryskopok Voigtländer és fiaitól Braunschweighból.

Legújabb bécsi emulsiós lapok „Victoria nevezetű emulsiós száraz lapok”
Pöpper és Flecklól Bécsben.

Az első minőségű belga solinüvegre öntött Victoria-lemezek rendkívül érzékenyek; rajtuk a másolat tisztasága és feltűnő szépsége szembeötlő: az a különös jó sajátóságuk is van, hogy tetszés szerinti előidézéssel, gyöngítő- és erősítővel előnyösen kezelhetők.

10 db. lap ára — különböző nagyság szerint — a következő:

8×12	12×15	12×16	13×18	13×21	16×21	18×24	21×26	21×27	24×30	26×31
1.15	1.60	1.65	2.—	2.25	3.40	4.10	5.70	5.70	7.40	8.50.

Ezek a nagyságok mindig készletben vannak. Az itt nem említett nagyságok pedig megrendelésre rövid idő alatt elkészítetnek.

Vannak készletben száraz lemezek: Werth E. és Társától Meini Frankfurtból. Isochromatikus száraz lapok Obernetter J. B.-tól Münchenből. Dr. Heidtl és Haacktlól és más ismert gyárból. Kapható továbbá mindenféle anyag, szar és eszköz a száraz lapok kezeléséhez, ú. m. gelatine, lámpa, szűrőkészülék, laptartó, vörös-vázson stb.

Az új (27.) kiadású *illusztrált árjegyzék a nálam található fényképezési tárgyakra kívánatra ingyen és bérmentve küldeték meg.*

8-12

TÜRKEK LIPÓT

fényképészeti cikkek gyári raktáraiban

Bécsben (I. Elisabethstrasse 3.) és Budapesten (Károly-utca,
Károly-laktanya 4. sz. bolt).

KAPHATÓ

MINDENNEMŰ FÉNYKÉPÉSZETI ESZKÖZ,

ú. m.: Objectivek, camerák, díszítésre szolgáló tárgyak, hátterek
csinosan faragott hűtörök, emulsiós lemezek eredeti gyári áron,
nagyon jó minőségű albumin- és carton-papírok, díszesen kiállított
cartonok és hevíthető simító gépek.

Tiszta és biztos hatású vegyszerek.

Goldmann Antal bécsi fényk. műasztalos ktfőnök hirtelen álló kama-
ráinak és egyéb gyártmányainak magyarországi főraktára.

Bécsi passepartouk

saját budapesti gyárában minden nagyságban 24 óra alatt elkészítettnek.

8-12

Dr. HEID, Bécs. (III. Hauptstrasse 33.)

Dr. Heid készít Heid-féle bécsi **moment-collodiumot**, **nyers col-
lodiumot** és **lőgyapotot**. Továbbá készít **nagyításokat** mesterséges és
napfény mellett **papírra** vagy **directe festővászonra**; készít oleo-
áron hibátlan **képeket** 48 óra alatt.

Dr. Heid-féle **bromezüst-gelatine-emulsiós száraz lapok** a kö-
vetkező nagyságban folyton készletben vannak:

	ctm.	10 drb.	ára	frt kr.		ctm.	10 drb.	ára	frt kr.
9/12	"	"	"	1.20	21/16	"	"	"	6.—
12/15	"	"	"	1.80	23/28	"	"	"	7.50
12/16	"	"	"	1.80	24/30	"	"	"	8.—
12/16 ^{1/2}	"	"	"	1.60	26/31 ^{1/3}	"	"	"	9.50
13/17	"	"	"	2.40	28/33 ^{1/2}	"	5 drb.	"	5.25
13/18	"	"	"	2.40	31 ^{1/2} /36 ^{1/3}	"	"	"	6.40
16/21	"	"	"	3.60	36/42	"	"	"	9.—
18/24	"	"	"	4.80	40/50	"	"	"	12.—

Használt üveglapokat a legérzékenyebb bromezüst-gel-emulsióval új-
ból való beöntésre is, a legmérsékeltőbb árért elfogad.

8-12

Dr. HEID, Bécs. (III. Hauptstrasse 33.)

FORMSTECHER GYULA

fényképészeti papiros nagy gyára

Bécs, I. Salvatorgasse 12.

Ajánlja mindenféle fényk. tojásfehéres papirosait, melyek nemesak kitűnő jók, tiszták s biztosak, hanem olcsóságukkal minden más gyártmányút is felülmulnak. Kísérletre papirost és árjegyzéket ingyen ad.

Ajánlja a jó hírből eléggé ismert „Schleussner“-féle kitűnő jó és biztos száraz-lapokat, melyeknek Osztrák-Magyarországban egyedüli elárúsítója.

8—12

HAACK C.

BÉCS

III. Hauptstrasse Nr. 95.

Legújabb tapasztalatok szerint készült és javított

GELATINE-EMULSIÓS LAPOK.

ÁRAI:

9 : 12 cm. 10 db. 1 frt. 20 kr.	16 : 21 cm. 10 db. 3 frt. 30 kr.
12 : 16 " " 1 " 65 "	18 : 24 " " 4 " 16 "
13 : 18 " " 2 " 08 "	21 : 26 " " 5 " 80 "

Orthochromatikus-lapok

a sárga szín iránt mutatott nagy érzékenységek miatt 20%-al drágábbak.

Fontosabb árjegyzék ingyen és bérmentve.

8—12